

Utrikesutskottets yttrande 2022/23:UU1y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet har beslutat att ge utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och de motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar dessa berör utrikesutskottets beredningsområde.

Utrikesutskottet väljer i sitt yttrande att lämna synpunkter på Sveriges arbete för att uppnå Agenda 2030 globalt, på det arbete som bedrivs för samstämmig politik för hållbar utveckling och på regeringens uppföljning och redovisning av Sveriges genomförande av Agenda 2030, allt i de delar som berör utskottets beredningsområde. Yttrandet är således begränsat till dessa delar av skrivelsen och till yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) samt yrkandena 3–6 i kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V).

Utrikesutskottet föreslår att finansutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker yrkandena 3–6 i kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V). Utskottet finner att yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) delvis har besvarats med det som utskottet har anfört i yttrandet och att det inte finns anledning till något tillkännagivande i enlighet med vad som förordas i motionen.

I yttrandet finns två avvikande meningar (S, V, MP) och ett särskilt yttrande (C).

Utskottets överväganden

Bakgrund

I proposition 2019/20:188 lade den dåvarande regeringen fram förslag till riksdagen i fråga om inriktningen för Sveriges arbete med Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Utrikesutskottet behandlade i yttrande 2020/21:UU2y vissa delar av propositionen och motsvarande delar i de motionsyrkanden som hade väckts med anledning av skrivelsen. Dessa delar gällde det övergripande mål som regeringen föreslog för Sveriges genomförande av Agenda 2030, hur detta mål förhåller sig till målet för politiken för global utveckling (PGU) och hur regeringen bedömde att målet för Agenda 2030-arbetet skulle följas upp och redovisas för riksdagen. Ytterligare delar gällde Sveriges internationella arbete för att uppnå Agenda 2030 globalt samt hur detta arbete förhåller sig till det nationella genomförandet.

Finansutskottet delade utrikesutskottets bedömning av de förslag som behandlades. Finansutskottet tillstyrkte propositionen och godkände regeringens förslag om mål för Sveriges genomförande av Agenda 2030 samtidigt som det föreslog att riksdagen skulle tillkännage för regeringen att en samlad redovisning av genomförandet och måluppfyllelsen av arbetet med Agenda 2030 skulle lämnas i en skrivelse till riksdagen vartannat år. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

Den 6 oktober 2022 fick utskottet tillsammans med finansutskottet information av finansminister Mikael Damberg, riksbankschef Stefan Ingves och biståndsmminister Matilda Ernkrans inför Internationella valutafondens (IMF) och Världsbankens årsmöten senare i oktober. Biståndsmministern informerade i aktuella frågor för Världsbankens utvecklingskommitté där kommande diskussioner främst förväntades handla om livsmedels- och energikrisen, finansieringen av de globala klimat- och utvecklingsmålen och stödet till Ukraina.

Skrivelsen

I skrivelse 2021/22:247 redogör den dåvarande regeringen för sitt samlade arbete med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Regeringen redovisar en bedömning av måluppfyllelsen för agendans delmål och ger en fördjupad redogörelse för ett antal utvalda områden inom vart och ett av de 17 målen för hållbar utveckling. Regeringens bedömning av måluppfyllelsen av agendans delmål svarar i första hand på frågan om Sverige har uppnått delmålet på det nationella planet. I de fördjupade redogörelserna återfinns exempel både på nationellt genomförande och på Sveriges internationella arbete med det globala genomförandet.

Exempelvis redogörs fördjupat för hur Sveriges internationella utvecklings-samarbete har bidragit till genomförandet av det första av de 17 globala målen för hållbar utveckling, vilket är målet om att avskaffa fattigdom i alla dess former.

Skrivelsen innehåller vidare en överblick över det arbete regeringen bedriver med bäring på samstämmighet mellan politikområden. Exempel på regeringens arbete med samstämmig politik för hållbar utveckling ges inom fem områden: tryggad livsmedelsförsörjning, inhemsk resursmobilisering genom skatt, hållbar konsumtion och produktion, hållbart företagande samt säkerhet och utveckling. I skrivelsen redogör regeringen även för de konsultationer den hållit med civilsamhället som en del av arbetet med att ta fram skrivelsen.

I ett särskilt avsnitt redogör regeringen för Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030. Sverige beskrivs bl.a. bidra genom det internationella biståndet som tar sin utgångspunkt i rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling. Enligt regeringen ligger dessa utgångspunkter väl i linje med agendans grundläggande princip om att inte lämna någon utanför.

Regeringen beskriver att den under senare år har lanserat och varit drivande i flera politiska initiativ, processer och partnerskap som på olika sätt bidrar till det globala genomförandet av Agenda 2030. Bland dessa nämns regeringens arbete med FN-mötet Stockholm + 50, den feministiska utrikespolitiken, demokratisatsningen, det globala partnerskapet Global Deal, kärnstöd till FN-organisationer, de internationella finansiella institutionernas bidrag till Agenda 2030 och Parisavtalet samt global nedrustning och icke-spridning av kärnvapen.

Regeringen redogör även för det utvecklingssamarbete och humanitära stöd som växlats upp för att svara på konsekvenserna av globala kriser som Rysslands invasion av Ukraina, covid-19-pandemin, klimatförändringarna, ökad fattigdom och akut hunger.

Regeringen betonar att arbetet med att genomföra redan beslutade riksdags-bundna mål är avgörande för genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Regeringen konstaterar att Sverige har flera pågående initiativ som bidrar till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Samtidigt uttrycker regeringen att Sverige fortfarande har utmaningar kopplade till agendans genomförande. I skrivelsen framför regeringen att den därför avser att intensifiera arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå. Vidare konstaterar regeringen att det finns ett fortsatt behov av ett mer samstämmigt genomförande av Agenda 2030 och att arbetet behöver utvecklas vidare.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 4 föreslår motionärerna att Sverige minskar sitt kärnstöd till FN-systemet i arbetet med genomförandet av Agenda 2030 och i stället bl.a. prioriterar delar av resurserna till bidrag till humanitära katastrofer och kriser. Motionärerna noterar det resonemang som den dåvarande regeringen för i skrivelsen om att Sverige som en av de största givarna av icke öronmärkt stöd till FN-systemet, s.k. kärnstöd, bidrar till Agenda 2030-arbetet. Motionärerna ifrågasätter att just kärnstöd per definition bidrar till FN-organisationernas arbete med Agenda 2030 eftersom stödet saknar tydlig målstyrning från regeringens sida.

I kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3 anförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030 för att säkerställa en strukturell förändring i Sverige. Motionärerna efterlyser en feministisk analys i genomförandet av de globala målen både i Sverige och globalt. I yrkande 4 uppmanas regeringen att återkomma till riksdagen med förslag i fråga om skuldhantering och behovet av att motverka skatte- och kapitalflykt. Enligt motionärerna behöver näringslivets viktiga roll i att betala skatt i utvecklingsländer tydliggöras. I yrkande 5 föreslås att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence. Motionärerna konstaterar att det inom EU för närvarande pågår ett lagstiftningsarbete med human rights due diligence. De befarar dock att detta kommer att bli relativt tandlöst och att det inte kommer att omfatta hela näringslivet. I yrkande 6 föreslås att regeringen utreder möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Utskottets ställningstagande

Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030

Utskottet konstaterar inledningsvis att många framsteg hittills har gjorts både inom Sverige och på den globala nivån. Samtidigt har händelseutvecklingen de senaste åren med bl.a. den globala covid-19-pandemin, krig och konflikter lett till bakslag i genomförandet. Liksom utskottet tidigare uppmärksammat (prop. 2020/21:1 utg.omr. 7, bet. 2020/21:UU2, rskr. 2020/21:125) har covid-19-pandemin lett till en omfattande fattigdomsökning och medfört långsiktiga effekter inom hälsa, ekonomi, demokrati och mänskliga rättigheter samt jämställdhet. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina som inleddes den 24 februari i år är därtill, som regeringen konstaterar i skrivelsen, förödande för genomförandet av Agenda 2030.

Utskottet noterar att den dåvarande regeringen växlat upp Sveriges internationella utvecklingssamarbete och humanitära stöd för att svara på konsekvenserna av covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina liksom i relation till klimatförändringarna, ökad fattigdom och akut hunger.

Vidare noterar utskottet att regeringen har svarat med flera politiska initiativ, processer och partnerskap som på olika sätt bidragit till det globala genomförandet av Agenda 2030. Utskottet konstaterar att regeringen i skrivelsen bedömer att bl.a. den feministiska utrikespolitiken, dess demokratisatsning och kärnstöd till FN-organisationer har bidragit till genomförandet av Agenda 2030.

I ett motionsyrkande anförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030. Motionärerna efterlyser en feministisk analys i genomförandet av de globala målen både i Sverige och globalt. Utskottet noterar att sedan regeringen 2014 antog en feministisk utrikespolitik har sex länder – Kanada, Frankrike, Luxemburg, Spanien, Mexiko och Tyskland – följt efter. Under de senaste tre åren har kvinnors ekonomiska och sociala villkor, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samt kvinnor, fred och säkerhet särskilt prioriterats i genomförandet. Under 2019 antog regeringen en feministisk handelspolitik.

Utskottet upprepar i det här sammanhanget sin uppfattning att jämställdhet är grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 i alla dess delar. Som utskottet tidigare har betonat ska Sveriges utrikes- och biståndspolitik i alla sina dimensioner genomsyras av en tydlig ambition att verka för jämställdhet samt kvinnors, mäns, flickors och pojkars rättigheter (skr. 2017/18:146, bet. 2017/18:UU21, rskr. 2017/18:414). Utskottet har i samband med detta välkomnat att regeringens ambitioner när det gäller jämställdhet stäcker sig utöver de som slås fast i Agenda 2030. Inte minst ser utskottet att tillgången till SRHR är en grundläggande mänsklig rättighet och en av hörnstenarna för att främja jämställdhet och kvinnors deltagande, vilket är en förutsättning för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning.

Utskottet noterar vidare att regeringen 2019 lanserade en demokratisatsning för att främja, förankra och försvara mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Satsningen syftar till att motverka demokratisk tillbakagång och det krympande demokratiska utrymmet, inte minst för det civila samhället. Demokratisatsningen har de senaste åren genomsyrat den samlade utrikespolitiken och bidragit till genomförandet av Agenda 2030, inte minst arbetet med att inte lämna någon utanför.

Vid behandlingen av budgetpropositionen för 2021 utgiftsområde 7 ställde utskottet sig bakom regeringens avsikt att ytterligare stärka demokratifokus och öka demokratibiståndet. Liksom tidigare år anser utskottet att Sverige ska fortsätta att bedriva en aktiv utvecklingspolitik som värnar och främjar demokrati och mänskliga rättigheter, stärker demokratiprocessen och främjar respekten för de mänskliga rättigheterna, en hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning (prop. 2020/21:1 utg.omr. 7, bet. 2020/21:UU2, rskr. 2020/21:125). Främjandet av demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och jämställdhet är både medel och mål för en hållbar utveckling. Som utskottet tidigare konstaterat är det av största vikt att Sverige driver dessa frågor internationellt eftersom Agenda 2030 saknar tydlighet i dessa delar till följd av att ett antal auktoritära och icke-demokratiska länder motsatt sig detta.

I ett motionsyrkande lägger motionärerna fram förslag om att minska Sveriges kärnstöd till FN-systemet i arbetet med genomförandet av Agenda 2030 och i stället bl.a. prioritera delar av resurserna till bidrag till humanitära katastrofer och kriser. Utskottet noterar det som den dåvarande regeringen framför i skrivelsen om att Sverige som en av de största givarna till FN-systemet, inte minst av obundet kärnstöd, har bidragit till grunden i Agenda 2030-arbetet och till FN-organisationernas verksamhet för att uppnå de globala målen.

Utskottet kan förutsätta att den nytilträdde regeringen återkommer till dessa och andra centrala frågor i utformningen av Sveriges internationella utvecklingsamarbete och humanitära bistånd. Utskottet får därmed också anledning att återkomma till dessa frågor.

Utifrån statsministerns regeringsförklaring i riksdagen den 18 oktober 2022 kan utskottet dock konstatera att svensk biståndspolitik ska vara fortsatt generös (prot. 2022/23:10). Biståndsramen sätts för tre år men frikopplas från BNI. Kärnstödet riktas om från multilaterala organisationer till civilsamhället. Utöver ökat stöd till Ukraina görs tematiska prioriteringar med fokus på humanitärt stöd, fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser för de allra mest utsatta, demokratibistånd till människorättsförfvarare och demokratikämpar, utökat och effektiviserat klimatbistånd samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter.

I ett annat motionsyrkande önskar motionärerna att regeringen återkommer med förslag om skuldhantering och för att motverka skatte- och kapitalflykt.

När det gäller skuldavskrivning har utskottet tidigare (prop. 2019/20:1 utg.omr. 7, bet. 2019/20:UU2, rskr. 2019/20:104) anfört att utgångspunkten för skuldavskrivningar ska vara skuldållbarhet och en god reformpolitik. Samtidigt ska skuldavskrivningar riktas mot de fattigaste och mest skuldtyngda länderna. För att en skuldavskrivning ska innebära ett effektivt utnyttjande av medel för fattigdomsbekämpning påminner utskottet om att det är viktigt att den baseras dels på en analys av skuldens ållbarhet, dels på att det aktuella landet för en politik som främjar tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Frågor om skuldavskrivningar belystes också av företrädare för den dåvarande övergångsregeringen och Riksbanken vid föredragningen den 6 oktober. Utskottet noterar att Agenda 2030 i delmål 17.4 inrymmer ambitionen att utvecklingsländerna ska få hjälp att uppnå en långsiktigt ållbar skuldsättning genom en samordnad politik som syftar till att, när så är lämpligt, främja skuldfinansiering, skuldålltnad och skuldstrukturering samt åtgärda kraftigt skuldtyngda fattiga länders utlandsskuld för att minska skuldbördan. Utskottet konstaterar att regeringen i sin skrivelse uppger att data saknas i relation till detta delmål.

I fråga om motverkandet av kapital- och skatteflykt har utskottet tidigare konstaterat att det är en viktig del av arbetet med ållbart företagande och för genomförandet av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, yttr. 2020/21:UU2y, rskr. 2020/21:154). Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen ser ett behov av ett

samstämmigt arbete mellan bl.a. finans-, närings- och utrikespolitik samt rättslig politik för att motverka kapital- och skatteflykt. Utskottet noterar vidare att motverkandet av kapital- och skatteflykt samt transparens och antikorrupktion har varit fortsatt viktiga frågor för regeringen och att regeringen har bidragit till flera multilaterala initiativ för att adressera denna särskilda problematik. Liksom tidigare förutsätter utskottet att multinationella företag betalar den skatt som de enligt lag är skyldiga att göra och i övrigt följer Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings (OECD) riktlinjer på området.

I ett motionsyrkande önskar motionärerna att regeringen återkommer med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence. I ett annat föreslås att regeringen utreder möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Det är utskottets uppfattning att företag är centrala aktörer i genomförandet av Agenda 2030 och uppfyllandet av de globala målen för hållbar utveckling. Utskottet noterar att regeringen 2015 antog en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter samt under 2019 antog en uppdaterad plattform för internationellt hållbart företagande. Plattformen tar sin utgångspunkt i ett handelsfrämjande som är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart. Regeringen har i plattformen uttryckt en tydlig förväntan på att svenska företag följer internationella riktlinjer. I dessa riktlinjer ingår bl.a. för exporterande och importerande företag att visa tillbörlig aktsamhet (due diligence) genom att hantera risker relaterade till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, klimat, jämställdhet och korrupktion. Utskottet konstaterar vidare att Sverige bedriver ett aktivt arbete inom EU i frågor som rör tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. Liksom motionärerna konstaterar utskottet att det inom EU för närvarande pågår ett lagstiftningsarbete när det gäller tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet.

Regeringen bedömer i skrivelsen att arbetet med att genomföra redan beslutade riksdagsbundna mål är avgörande för genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Utskottet är av samma uppfattning. Ett av de mål som utskottet ansvarar för gäller utgiftsområdet för det internationella biståndet. Utskottet vill på nytt understryka att verksamheten inom detta utgiftsområde är central för det internationella genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Det internationella biståndets utgångspunkt i rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling anser utskottet svarar väl mot agendans grundläggande princip om att inte lämna någon utanför.

Samstämmig politik för hållbar utveckling

Utskottet påminner om att riksdagen redan 2003 fattade beslut om en svensk politik för global utveckling baserad på regeringens förslag i propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop.

2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112). Beslutet lade grunden för en samstämmig politik för en rättvis och hållbar global utveckling.

Utskottet uppmärksammar den överblick som ges i skrivelsen över regeringens arbete med bäring på samstämmighet mellan politikområden. Utskottet konstaterar att redovisningen, liksom i de tidigare skrivelser regeringens lämnat om PGU, inte är heltäckande utan innehåller exempel som illustrerar arbetet inom olika områden. Utskottet ser att utrikespolitiken återfinns inom alla fem tematiska områden som lyfts fram i redogörelsen över samstämmighetspolitiken. Utskottet delar regeringens bedömning att arbetet inom dessa områden – tryggad livsmedelsförsörjning, inhemsk resursmobilisering genom skatt, hållbar konsumtion och produktion, hållbart företagande samt säkerhet och utveckling – aktualiserar vikten av samordning och samstämmighet mellan olika politikområden bland vilka utrikespolitiken är ett.

Utskottet ser att regeringens redovisning till viss del innehåller potentiella mål- och intressekonflikter. Det är alltjämt, vilket utskottet också uttryckte i samband med behandlingen av propositionen om Sveriges genomförande av Agenda 2030, av stor vikt att regeringen lyfter fram identifierade målkonflikter och även redogör för hur den avser att hantera dessa i redovisningen till riksdagen (prop. 2019/20:188, yttr. 2020/21:UU2y, rskr. 2020/21:154). Utskottet vill på nytt understryka betydelsen av att identifiera, synliggöra och hantera eventuella motstridiga mål och intressen mellan olika politikområden och konstaterar att detta är centralt för uppfyllandet av de nya globala målen för hållbar utveckling. På samma sätt är det viktigt att identifiera områden där politiken kan stärka synergier och samstämmighet mellan politikområden.

Utskottet konstaterar i sin läsning av regeringens skrivelse att det finns ett fortsatt behov av ett mer samstämmigt genomförande av Agenda 2030 och att arbetet med en samstämmig politik för hållbar utveckling behöver utvecklas vidare.

På ett mer övergripande plan anser utskottet att det har funnits svagheter i den tidigare regeringens styrning och parlamentariska förankring av arbetet med att genomföra Agenda 2030.

Uppföljning och redovisning

Som utskottet tidigare uttryckt är uppföljning av genomförandet en viktig del av Agenda 2030, inte minst eftersom det gör det möjligt att hålla stater ansvariga för att förverkliga de åtaganden som följer av agendan.

Utskottet konstaterar att regeringen i och med skrivelsen lämnat en samlad redovisning av genomförandet och måluppfyllelsen av arbetet med Agenda 2030. I linje med vad riksdagen tillkännagett för regeringen om att en samlad redovisning av genomförandet av Agenda 2030 ska lämnas i en skrivelse till riksdagen vartannat år, förutser utskottet att en motsvarande skrivelse kommer

att lämnas av regeringen under 2024 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

Vidare påminner utskottet om att det mål som föreslogs i regeringens proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030, och som godkändes av riksdagen, innebar att det skapades ett gemensamt mål för Agenda 2030 och för den samstämmighetspolitik som förts inom ramen för det riksdagsbundna målet för PGU. Övriga delar av PGU, bl.a. mål och inriktning för utvecklingssamarbetet, föreslogs fortsätta att gälla. Regeringen aviserade att den avsåg att integrera resultatredovisningen för PGU i uppföljningen och redovisningen av det nya riksdagsbundna målet. Vid behandlingen av den första samlade redovisning av genomförandet av Agenda 2030 som regeringen lämnat till riksdagen sedan tillkomsten av det nya riksdagsbundna målet för Agenda 2030, finner utskottet att redovisningen får anses innehålla en integrerad resultatredovisning gentemot målet för PGU. Utskottet vill fortsatt understryka, liksom det uttryckte vid behandlingen av propositionen, vikten av att regeringens redovisning möjliggör en adekvat uppföljning av Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 utifrån beslutade riksdagsbundna mål.

Det statistiska underlaget för att följa upp Sveriges genomförande av Agenda 2030 bidrar även till den globala uppföljningen inom FN där den statistiska rapporteringen kompletteras av en frivillig rapportering till FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling. Utskottet noterar att regeringen har varit aktiv i den globala uppföljningen av Agenda 2030 genom att bl.a. ha deltagit i den frivilliga nationella rapporteringen till högnivåforumet utifrån en ambition att göra så en gång varje valperiod. Sverige lämnade en första rapportering 2017 och en andra 2021. Representanter för riksdagens utskott, bl.a. utrikesutskottet, har varit företrädare vid FN:s politiska högnivåforum. Utskottet välkomnar en sådan ordning som innebär att också riksdagen involveras i uppföljningen. Utskottet bedömer att Sveriges deltagande i den globala uppföljningen är betydelsefullt och anser liksom tidigare att rapporteringen till forumet är ett viktigt tillfälle att främja engagemang och delaktighet i genomförandet av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, ytr. 2020/21:UU2y, rskr. 2020/21:154).

Avslutningsvis anser utskottet att det krävs en bred sektorsöverskridande samverkan från och mellan relevanta samhällsaktörer, på lokal, regional, nationell och internationell nivå för att möta de globala utmaningar som världen står inför. Som utskottet tidigare framfört bör Sverige vara ett föregångsland och en pådrivande kraft inom EU och för det internationella genomförandet av Agenda 2030.

Med hänvisning till vad som anförts ovan föreslår utskottet att finansutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker yrkandena 3–6 i kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V). Utskottet finner att yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) delvis har besvarats med vad utskottet anfört och att det inte finns anledning till något tillkännagivande i enlighet med vad som förordas i motionen.

Stockholm den 25 oktober 2022

På utrikesutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Morgan Johansson (S), Hans Wallmark (M), Markus Wiechel (SD), Olle Thorell (S), Magdalena Schröder (M), Linnéa Wickman (S), Joar Forssell (L), Tomas Eneroth (S), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), Jacob Risberg (MP), Stefan Olsson (M), Johan Büser (S), Lotta Johnsson Fornarve (V), Jörgen Berglund (M) och Gustaf Göthberg (M).

Avvikande meningar

1. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (S)

Morgan Johansson (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S) och Johan Büser (S) anför:

Vi beklagar att regeringen Kristersson avser att överge det mål om att avsätta 1 procent av Sveriges bruttonationalinkomst (BNI) till bistånd, det s.k. enprocentsmålet, som riksdagen fastställde redan 1968. Målet har spelat en central roll för det svenska biståndets omfattning, även när omvärlden och biståndspolitiken förändrats. Vi anser att Sverige bör prioritera att fortsatt avsätta 1 procent av Sveriges BNI till bistånd.

Det är vår fasta ståndpunkt att kärnstöd till multilaterala organisationer bidrar till ett långsiktigt stabilt multilateralt system där Sveriges politiska prioriteringar får större genomslag. Kärnstödet innebär också ökade möjligheter för organisationerna att behålla en beredskap och att snabbt kunna agera när nya kriser och behov uppstår. Sveriges kärnstöd till multilaterala organisationer under senare år har bl.a. varit avgörande för deras förmåga att snabbt ställa om verksamheten för att t.ex. möta pandemins utmaningar. Detta har i sin tur främjat arbetet med att nå de mest utsatta grupperna i linje med den centrala principen i Agenda 2030 att inte lämna någon utanför.

Samtidigt som vi med oro betraktar de senaste årens globala tillbakagångar i genomförandet av Agenda 2030 är vi övertygade om att agendan utgör färdplanen framåt, för att hantera komplexa samhällsutmaningar och vända negativa trender. Det gäller inte minst effekterna av covid-19-pandemin, invasionen av Ukraina, klimatkrisen, segregation, krig och konflikter. Vi kommer därför att fortsätta verka för en jämställd, rättvis och hållbar utveckling och för att säkerställa samstämmighet.

När det gäller styrningen av arbetet med Agenda 2030 anser vi inte att det funnits svagheter i dessa delar. Vi vill påminna om den proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030 som regeringen Löfven lade fram i juni 2020 och riksdagen antog i december samma år. I propositionen presenterades inriktningen för arbetet med att genomföra Agenda 2030 tillsammans med ett förslag om ett övergripande mål i syfte att just förankra och tydliggöra Sveriges åtagande.

Vi anser följaktligen att yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) bör avstyrkas. Vi kan dela utskottets överväganden med anledning av yrkanden i Vänsterpartiets kommittémotion och anser att finansutskottet inte behöver bifalla motionsyrkandena.

2. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V, MP)

Jacob Risberg (MP) och Lotta Johnsson Fornarve (V) anför:

Vi beklagar att regeringen Kristersson avser att överge det mål om att avsätta 1 procent av Sveriges bruttonationalinkomst (BNI) till bistånd, det s.k. enprocentmålet, som riksdagen fastställde redan 1968. Målet har spelat en central roll för det svenska biståndets omfattning, även när omvärlden och biståndspolitiken förändrats. Vi anser att Sverige bör prioritera att fortsatt avsätta 1 procent av Sveriges BNI till bistånd.

Det är vår övertygelse att kärnstöd till multilaterala organisationer behövs för att det multilaterala biståndet ska kunna bedrivas långsiktigt och effektivt. Det behövs även när det uppstår oväntade situationer där snabb omställning är nödvändig, vilket inte minst covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina har visat. Kärnstöd är dessutom mer demokratiskt eftersom organens beslutsfattande församlingar styr över budgetar i stället för de länder som betalar mest. Finansieringen av FN:s verksamhet bör reformeras för att gynna kärnstödet. Sverige har som ett av få länder fortsatt att ge ett betydande kärnstöd till flera av de multilaterala biståndsgivarna och lyfts ofta fram som en positiv förebild för finansiering av FN-organen. Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet.

I Agenda 2030 återfinns jämställdhet både som ett eget mål och som ett genomsyrande perspektiv. Ändå saknas en feministisk analys av Sveriges genomförande av agendan. En sådan analys bör regeringen återkomma till riksdagen med.

För att Sverige ska nå målen för Agenda 2030 behöver alla delar av samhället delta i arbetet. Det är därför både viktigt och positivt att regeringen i sitt uppföljningsarbete inkluderat näringslivet. Samtidigt anser vi att mer kan göras för att motverka skatte- och kapitalflykt och i fråga om länders skuldhantering.

Det är av yttersta vikt att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Därför krävs bindande fördrag som ger möjlighet till de som drabbas av brott mot mänskliga rättigheter att ställa företagen till svars. För att tydliggöra företagens miljö- och klimatansvar anser vi även att regeringen bör utreda möjligheten att även införa klimat- och miljöperspektiv i regelverken för företags agerande utomlands.

Vi anser därmed att yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) bör avstyrkas och att yrkandena 3–6 i kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) bör tillstyrkas.

Särskilt yttrande

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (C)

Kerstin Lundgren (C) anför:

Frågan om kärnstöd till multilaterala systemet är en fråga i skrivelsen. Centerpartiet har lyft upp behovet av starkare strategiskt agerande gällande kärnstödet. Men i denna del likväl som i fråga om den nyttillkommande regeringens nya prioriteringar och förändringar av såväl kärnstöd som bistånd kommer vi att få ”anledning att återkomma”, precis som utskottet konstaterar. Det inkluderar självklart även vad som anförs om den nya regeringens angivna utgångspunkter redovisade i regeringsförklaringen.